

Voorzitter: Verbeet

Tegenwoordig zijn 143 leden, te weten:

Aasted-Madsen-van Stiphout, Agema, Anker, Aptroot, Arib, Atsma, Azough, Van Baalen, Bashir, Van Beek, Besselink, Bilder, Biskop, Blanksma-van den Heuvel, Blok, Blom, Van Bochove, Boekestijn, Boelhouwer, Van Bommel, Bosma, Bouchibti, Bouwmeester, Brinkman, Ten Broeke, Van der Burg, Van de Camp, Çörüz, Cramer, Van Dam, Depla, Dezentjé Hamming-Bluemink, Tony van Dijk, Jan Jacob van Dijk, Jasper van Dijk, Van Dijken, Dijsselbloem, Diks, Eijnsink, Ferrier, Fritsma, Van Geel, Van Gent, Gerkens, Van Gerven, Gesthuizen, Gill'ard, Graus, Griffith, Van Haersma Buma, Halsema, Van der Ham, Hamer, Haverkamp, Heerts, Heijnen, Hessels, Van Heugten, Van Hijum, Ten Hoopen, Irrgang, Jacobi, Jager, Jansen, Joldersma, Jonker, Kalma, Kamp, Kant, Karabulut, Knops, Koopmans, Koppejan, Koşer Kaya, Kraneveldt-van der Veen, De Krom, Kuiken, Langkamp, Leerdam, Van Leeuwen, Leijten, Lempens, Luijben, Marijnissen, Mastwijk, Van Miltenburg, Neppéus, De Nerée tot Babberich, Nicolai, Omtzigt, Ormel, Ortega-Martijn, Ouweland, De Pater-van der Meer, Pechtold, Polderman, Poppe, Van Raak, Remkes, Roefs, Roemer, De Rooij, De Rouwe, Rutte, Samsom, Sap, Schermers, Schinkelshoek, Schippers, Slob, Smeets, Smilde, Smits, Snijder-Hazelhoff, Spekman, Spies, Van der Staij, Sterk, Tang, Teeven, Thieme, Timmer, Van Toorenburg, Uitslag, Ulenbelt, Van der Veen, Van Velzen, Verbeet, Verdonk, Vermeij, Vietsch, Van der Vlies, Voordewind, Vos, Jan de Vries, Van Vroonhoven-Kok, Waalkens, Wiegman-van Meppelen Scheppink, Wilders, Willemse-van der Ploeg, De Wit, Wolbert en Zijlstra,

en de heer Bos, viceminister-president, minister van Financiën.

De **voorzitter**: Ik deel aan de Kamer mee dat de volgende leden zich hebben afgemeld:

Madlener, De Roon, Schreijer-Pierik en Tichelaar.

Deze mededeling wordt voor kennisgeving aangenomen.

Aan de orde is **de aanbidding van de begroting voor het jaar 2009.**

Minister **Bos**: Mevrouw de voorzitter. Toen ik een jaar geleden in deze zaal stond, was de kredietcrisis in de Verenigde Staten net begonnen. Het eind is sindsdien vele malen voorspeld, maar dat is nog steeds niet gekomen: met de in dit weekend gesneuvelde zakenbanken Merrill Lynch en Lehman Brothers als inmiddels wel heel stille getuigen. Een jaar geleden was ik in Washington bij het IMF en de Wereldbank. Bankbestuurders uit de hele wereld meldden mij toen vol zelfvertrouwen dat de markt nog slechts drie tot zes maanden nodig zal hebben om weer op orde te komen. Maar inmiddels wordt rekening gehouden met scenario's die ervan uitgaan dat het nog jaren kan duren voordat de internationale financiële wereld weer op orde is.

Het is ook maar een jaar geleden dat de olieprijs slechts \$78 per vat was. Afgelopen juli was het \$144 en gisteren \$93. Een jaar geleden kostte een kilo rijst op de wereldmarkt \$0,28. Dit voorjaar was dat \$0,77 en nu \$0,50. Een jaar geleden wist iedereen zeker dat Hillary Clinton de nieuwe president van de Verenigde Staten zou worden. John McCain had de strijd volgens velen al verloren voordat hij was begonnen. Sarah Palin schoot beren maar was bij het grote publiek nog onbekend. Het klimaatakkoord op Bali leek er niet te komen, maar kwam er toch. De Doha-ronde over de wereldhandel moest er komen, maar die kwam er niet. De economie draaide op volle toeren, maar begon de eerste tekenen van hapering te vertonen. Producenten bleven vol vertrouwen, maar consumenten begonnen al te somberen over de toekomst.

In deze achtbaan van steeds wisselende en vaak tegengestelde signalen en ontwikkelingen, proberen wij met elkaar politiek te bedrijven. Wij proberen het leven van mensen beter te maken, iets van hun zorg weg te nemen en hen iets van hoop en vertrouwen in de toekomst mee te geven. Voor ons in het kabinet is die toekomst net zo onvoorspelbaar als voor alle andere Nederlanders.

Als begroten op een moment als dit dus iets is, dan is het vooral het maken van keuzes die ook overeind blijven als het in de wereld toch weer anders gaat dan wij nu denken. Juist een land als Nederland merkt het als het stormt, schuift en trilt in de buitenwereld. Dat hoort bij

De heer Bos, minister van Financiën

© M. Sablerolle – Gouda

een open samenleving en een open economie die ons door de eeuwen heen bepaald geen windeieren heeft gelegd. Wij zijn daarvan rijk geworden en hebben daarmee naam gemaakt. Maar het is diezelfde openheid die veel mensen nu onzeker maakt. Als consument profiteren zij weliswaar van de goedkope producten uit China, maar als werknemer vragen zij zich af wat het betekent voor hun baan. Als werknemer profiteren zij met hun pensioenen van de hoge rendementen die pensioenfondsen behalen bij het beleggen in buitenlandse opkoopfondsen, maar als burger vragen zij zich misschien af of diezelfde opkoopfondsen – de wereld van het grote geld – niet te machtig worden. Als burger wil je onrechtvaardige bonussen in het bedrijfsleven aan banden leggen, maar als werknemer houd je toch even je adem in als je jezelf daarover tegenover je baas moet uitspreken en indien bij het minste of geringste bedreigd wordt met vertrek naar het buitenland. Soms bekruip je als werknemer of als burger – misschien zelfs af en toe als politicus – het gevoel dat de marges heel smal geworden zijn, dat globalisering zich op een onvermijdelijke manier voltrekt en dat de mogelijkheden voor politici om verschil te maken stelselmatig kleiner en kleiner worden.

Als wij in deze Miljoenennota iets willen betogen, is het dat dat niet klopt. Er zijn marges. Die zijn smal, maar er is zeker ruimte om die zelf in te vullen. Kijk bijvoorbeeld naar de gevolgen van diezelfde financiële crisis. Die gaat niet aan Nederland voorbij. Toch doet Nederland het in vergelijking met heel veel landen beter, namelijk met meer economische groei, een lagere inflatie en meer mensen aan het werk. Dat komt omdat wij goed toezicht houden op onze banken en verzekeraars, voorzichtig begroten, voorzichtig een dreigende loon-prijsspiraal afwenden, arbeid goedkoop maken en investeren in relaties met werkgevers en werknemers. Dat zijn allemaal keuzes die wel degelijk verschil maken.

Kijk ook naar de heftige beweging in de olieprijs. Mensen zien het aan de pomp en voelen het aan hun energierekening. Natuurlijk zijn wij blij dat wij er ondanks dat in lijken te slagen voor de meeste Nederlanders waar te maken dat zij volgend jaar hun koopkracht behouden of dat zij er zelfs op vooruit gaan. Het echte verschil kunnen wij echter maken door energie te besparen en de energie die wij wel gebruiken in toenemende mate duurzaam te laten zijn. Zodoende zijn wij minder afhankelijk van dure olie uit instabiele landen en kunnen onze energierekeningen op termijn omlaag. Dat kan met ondernemers die daarin kansen zien, met wetenschappers die wat dat betreft voorop willen lopen en ook met politici die de ambitie hebben om in 2020 in Europa met duurzame energie leidend te zijn. Wij moeten dat niet alleen durven te formuleren, maar ook durven vol te houden. Ook dat zijn keuzes en die maken verschil.

Veel mensen zien de ontwikkelingen buiten Nederland in toenemende mate als bedreigend. Deze ontwikkelingen vergroten hun onzekerheid en hun zorgen over de toekomst. Het buitensluiten van de wereld kan echter nooit het antwoord zijn. Wij zouden daarmee de slagader van onze welvaart doorsnijden, onze geschiedenis verloochenen, onze kracht miskennen en onze problemen vergroten. Bovenal zouden wij daarmee echter dreigen te vergeten dat, waar zich op het internationale podium inderdaad tal van ontwikkelingen voordoen waarover mensen zich, heel begrijpelijk, zorgen maken, daar juist de grootste mogelijkheden liggen om de grote problemen van deze tijd op te lossen. Het klimaatprobleem lossen wij alleen in internationaal verband op.

Terrorismebestrijding vraagt om een aanpak van wijk tot wereld. Migratiestromen brengen wij alleen tot stilstand door wereldwijd democratie en welvaart tot stand te brengen. Meepraten op het wereldtoneel lukt alleen door te investeren in een krachtig Europa dat zich laat horen en waarnaar wordt geluisterd. De smalle marges zijn niet zozeer steeds smaller geworden, als wel steeds internationaler. Daarvandaan komen niet alleen de grote problemen van deze tijd, maar daar zullen wij ook steeds vaker onze oplossingen moeten zoeken.

Mevrouw de voorzitter. Tegen deze achtergrond mag ik u vandaag de begrotingen voor het jaar 2009 aanbieden. Wij leggen verantwoording af over het hoe en waarom van onze keuzes voor het begrotingsjaar 2009, een jaar dat wordt gekenmerkt door een wereldwijd teruglopende economische groei, stijgende inflatie en onzekere vooruitzichten. De Nederlandse economie doet het tegen die achtergrond volgend jaar minder dan wij hoopten, maar nog steeds beter dan in veel ons omringende landen het geval is. In deze kracht van Nederland willen wij investeren, zodat onze goede uitgangspositie in deze onzekere tijden alleen maar sterker wordt.

Dit doen wij allereerst door, ondanks de onzekere economische vooruitzichten, ook in 2009 onze ambities uit het coalitieakkoord onverkort uit te voeren. Wij gaan leraren beter betalen, wij zorgen voor meer agenten, wij versterken de rechten van patiënten in de zorg, wij stimuleren duurzame energie, wij houden de kinderopvang goedkoop en aantrekkelijk, wij geven gezinnen met kinderen een financieel extraatje, wij investeren in het spoor en wij mobiliseren alles en iedereen om buurten en wijken leefbaar te maken en te houden. Daarnaast verlichten wij de lasten en beschermen wij voor de meeste Nederlanders de koopkracht. De arbeidskorting gaat omhoog, de schoolboeken worden definitief gratis en er komt een nieuwe belastingkorting voor gezinnen waarvan de ouders werken en er ook moet worden gezorgd voor jonge kinderen. Wij leveren onze bijdrage aan het voorkomen van een loon-prijsspiraal door de voorgenomen verhoging van de btw niet door te laten gaan. Dat is uiteraard ook goed voor de koopkracht, zeker als wij tegelijkertijd de WW-premie voor werknemers naar nul weten te brengen. Dat willen wij; de bereidheid daartoe bestaat. Dit kan werknemers tot honderden euro's per jaar schelen. Wij hopen met werkgevers en werknemers hierover in een van de komende weken een veelomvattend akkoord te sluiten.

Onze samenleving bevat heel veel talent. Het talent van lang niet iedereen wordt echter voldoende benut. Dit is in sociaal opzicht niet acceptabel, maar ook in economisch opzicht is dit in toenemende mate niet verantwoord. Wij hebben echt iedereen nodig; jong en oud. Dus vragen wij van mensen die jonger zijn dan 27 jaar en een beroep doen op een bijstandsuitkering, om of te gaan werken, of te gaan leren. Dus belonen wij mensen van 62 jaar en ouder met een extra belastingkorting als zij langer door willen werken. Deze korting kan oplopen tot enkele duizenden euro's per jaar. Dit alles kunnen wij, omdat wij een sterk bedrijfsleven hebben waar wordt geïnvesteerd en geïnnoveerd. Dat willen wij graag zo houden. Daarom moeten de administratieve lasten verder omlaag, bijvoorbeeld door ervoor te zorgen dat ondernemers met een lage maandelijkse btw-aangifte minder vaak aangifte hoeven te doen, maar ook door de verplichte eerstedagmelding te laten vervallen. De mkb-winstvrijstelling wordt verhoogd, startende en doorgroeiende ondernemers worden beloond en honderden miljoenen euro's worden gereserveerd voor nieuwe kennis- en innovatieprogramma's.

Dit alles, voorzitter, wordt uiteraard op een degelijke wijze gefinancierd, waarmee ik heel dicht bij huis eindig. Gezien de geschiedenis hoeft u van een sociaaldemocratisch minister van Financiën niet anders te verwachten. Maar toch, voor wie het echt weten wil: er wordt geen euro méér uitgegeven dan wij vooraf hadden afgesproken. Waar de opbrengst van een aantal maatregelen hoger bleek te zijn dan wij aanvankelijk dachten, geven wij dit geld terug aan de belastingbetaler. Het financieringsoverschot stijgt in 2008 en 2009 naar verwachting boven de 1% uit. De staatsschuld loopt heel snel terug naar een historisch uniek laag niveau, lager dan ooit eerder en zelfs lager dan toen wij in 1814 met het registreren begonnen.

Dit financieel solide beleid is goed nieuws voor de minister van Financiën, voor de belastingbetaler en voor ons allemaal. De marges waren smal, maar over smalle marges heeft ooit een Nederlands politicus wijze

woorden gesproken. Hij zei: Het werken met smalle marges heeft alleen zin als de richting en de politieke keuze duidelijk zijn. Welnu, de richting is vooruit, de politieke keuze is er een van samenwerken en doorwerken, vol vertrouwen in onze eigen kracht, ook als de buitenwereld volop in beweging is.

Mevrouw de voorzitter. Het is mij een eer om, daartoe gemachtigd door Hare Majesteit de Koningin, u de ontwerpbegroting voor het jaar 2009 te mogen aanbieden.

(geroffel op de bankjes)

□

De **voorzitter**: Ik dank de minister van Financiën voor het aanbieden van de begroting voor het jaar 2009. Die is wederom voorzien van een prachtige strik. Ik zie al helemaal voor mij hoe de minister daarmee op de ochtend van Prinsjesdag bezig is.

De minister kent de Kamer. Wij zullen ons uiterste best doen om de begrotingen voor kerst te behandelen. Ik dank de minister nogmaals zeer.

Regeling van werkzaamheden

De **voorzitter**: Ik stel voor, als commissies bedoeld in artikel 32, tweede lid, en 37, eerste lid, van het Reglement van Orde aan te wijzen:

- de commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten;
- de commissie voor de Werkwijze;
- de commissie voor de Verzoekschriften en de Burgerinitiatieven;
- de commissie voor het onderzoek van de Geloofsbriefven.

Ik stel voor, de Miljoenennota, de Najaarsnota en de Voorjaarsnota in handen te stellen van de vaste commissie voor Financiën. Voorts stel ik voor, de voorstellen van begrotingswetten, alsmede de ontwerp-slotwetten met de rapporten bij de rekening van de Algemene Rekenkamer en de suppletioire begrotingsvoorstellen naar aanleiding van de Voorjaarsnota en de Najaarsnota in handen van de desbetreffende vaste commissies te stellen.

Ik stel voor, dat:

- de begrotingshoofdstukken I, IIA, IIB en III en de begrotingen van het Gemeentefonds en het Provinciefonds in handen worden gesteld van de vaste commissie voor Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties;
- de begroting van het Infrastructuurfonds in handen wordt gesteld van de vaste commissie voor Verkeer en Waterstaat;
- de begroting van het Diergezondheidsfonds in handen wordt gesteld van de vaste commissie voor Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit;
- de begroting van het Spaarfonds AOW in handen wordt gesteld van de vaste commissie voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid;
- de begroting van het Fonds Economische Structuurversterking in handen wordt gesteld van de vaste commissie voor Economische Zaken;